

SPOTKANIA WIELOJĘZYCZNE

Jak zorganizować tłumaczenie?

Poradnik dla organizatorek/ów i tłumaczy/ek

Tekst: COATI

Colectivo para la autogestión de tecnologías
para la interpretación

Tłumaczenie: KLEKTA i COATI

Zamiast wstępu

to interpret: /
<http://www.wordreference.com/definition/interpret>

to translate: /
<http://www.wordreference.com/definition/translate>

W odróżnieniu od języka polskiego, w angielskim zwroty „to translate”, „to interpret” wyraźnie się od siebie różnią.

Określenie „to interpret” używane jest, gdy mówimy o osobie, która przekłada ogólny sens wypowiedzi, tekstu z jednego języka na drugi. Na przykładzie tłumacza siedzącego w kabinie - nigdy nie słyszymy tłumaczenia, które w 100% zawiera dokładny przekład każdego słowa, które zostało użyte.

Natomiast określenie „to translate” oznacza dosłownie tłumaczyć i odnosi się zarówno do języka pisanego, jak i mówionego.

W wielu językach te dwa słowa tłumaczy się tak samo.

Spis treści

1. Dlaczego powinno się myśleć o języku?
 2. Interpretacja
 - 2.1 Tłumaczenia simultaniczne lub konferencyjne
 - 2.2 Tłumaczenie szeptane
 - 2.3 Tłumaczenie konsekwentne
3. Jak wypowiadać się podczas wielojęzycznych spotkań - wskazówki
4. Planowanie warsztatów i spotkań wielojęzycznych - wskazówki
 - 4.1 Szanuj osoby tłumaczące
5. Wskazówki dla tłumaczy/ek
 - 5.1 Jeśli czegoś nie rozumiesz...
 - 5.2 Pracujcie zespołowo
 - 5.3 Ćwiczenia przygotowujące do pracy jako tłumacz/ka
6. Linki i zasoby

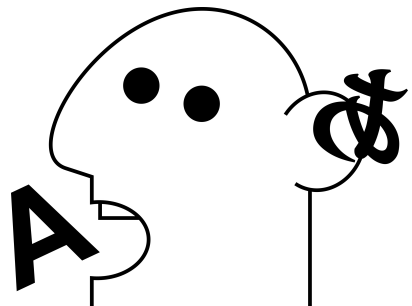
Słowniczek

interpretacja - tłumaczenie ustne

interpretator/ka - osoba robiąca tłumaczenia ustne

tłumaczenie - tłumaczenie ustne lub pisane

tłumacz/ka - osoba tłumacząca tekst mówiony lub pisany

1. Dlaczego powinno się myśleć o języku?

Opór jest międzynarodowy!

Pochodzimy ze zróżnicowanych ruchów oporu i kultur. Łączymy się, by dzielić się naszymi ideami, doświadczeniami, by wspólnie koordynować akcje. Przekraczanie granic i kultur oznacza również przekraczanie barier językowych.

Ta broszura jest dla wszystkich osób, które planują zorganizować lub być częścią spotkania, na którym nie wszyscy posługują się tym samym językiem.

Większość spotkań międzynarodowych odbywa się w najpopularniejszych językach, takich jak: angielski, hiszpański, rosyjski czy francuski. Długa historia imperializmu spowodowała, że większość ludzi posługuje się głównie nimi. Języki te były często brutalnie narzucane, ludzi z przeróżnych kultur przymuszano do posługiwania się nimi. Osoby biorące udział w wielojęzycznym spotkaniu mogą

niechętnie udzielać się w dyskusjach, nie są pewne czy wszystko poprawnie zrozumiały lub nie czują się na siłach, by się wyrazić. Uczestnicząc w spotkaniu, poprzez słuchanie tłumaczy, często nie mają możliwości pełnego uczestnictwa. Wynika to z faktu opóźnienia tłumaczenia. W takiej sytuacji spotkanie odbywa się dla nich po prostu za szybko.

Spotkania są zazwyczaj zdominowane przez osoby, które czują się komfortowo porozumiewając się w jednym z głównych języków aktywnych podczas zebrania. Osoby, dla których pierwszym jest język kolonialny, szczególnie angielski, przejęły tę historię dominacji kulturowej i kontynuują ją podczas dyskusji.

Język oznacza siłę, dlatego walka polityczna, by zwiększyć równość komunikacji oraz tworzyć miejsca dla języków mniejszościowych jest bardzo istotna.

2. Interpretacja

Jeśli niemożliwe jest znalezienie wspólnego języka, pojawia się potrzeba interpretacji. Oznacza to tłumaczenie na żywo kwestii, o których mowa na spotkaniu, z jednego języka na drugi. Często osoby, które uczestniczą w spotkaniu a posługują się kilkoma językami i mogą pomóc z tłumaczeniami na żywo. Jakkolwiek, proces ten może być skomplikowany, a praca osoby tłumaczącej bardzo ciężka. Jeśli wydaje ci się, że interpretacja będzie potrzebna,

potraktuj to w odpowiedzialny sposób i pomyśl o jej organizacji z odpowiednim wyprzedzeniem.

Jest wiele możliwości zorganizowania interpretacji podczas spotkania (pokrótce wymienione są one poniżej). Każda z tych metod ma swoje plusy i minusy. Decyzja o wybraniu konkretnego systemu tłumaczeń może istotnie wpłynąć na przebieg spotkania.

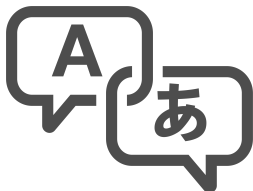
2.1 Tłumaczenia symultaniczne lub konferencyjne

W przypadku tego typu tłumaczeń/interpretacji tłumacze/tłumaczki znajdują się w dźwiękoszczelnym **kabinach**, mają zestaw **słuchawek** oraz **mikrofony** i interpretują z kilkusekundowym opóźnieniem to, co mówi osoba przemawiająca. Uczestnicy spotkania słuchają wybranego języka na słuchawkach.

Jest to idealny sposób na równorzędne traktowanie osób uczestniczących w spotkaniu. Jeśli tłumaczenie lub interpretacja są dobre, publika słucha mniej więcej w tym samym czasie, w języku przez siebie wybranym.

Głównym problemem tego systemu tłumaczeń jest fakt, iż potrzebuje on odpowiedniej infrastruktury - kabin i kompleksowego technologicznego systemu dla tłumaczy. Daje on jednak możliwość słuchania w jednym wybranym języku oraz tłumaczenia na bieżąco otrzymywanych informacji na inny, dostępny dla publiki.

System tłumaczeniowy może być wynajęty od firmy komercyjnej. W wielu przypadkach jest on jednak bardzo drogi. Istnieją alternatywne projekty i kolektywy (zobacz linki na końcu broszury), które samodzielnie produkują systemy tłumaczeniowe na potrzeby spotkań grup aktywistów. W tym przypadku jego użycie również wymaga wcześniejszego przygotowania, osób odpowiedzialnych za nagłośnienie, w wielu przypadkach wymaga również pewnych zasobów pieniężnych.

2.2 Tłumaczenie szeptane

Pokój podzielony jest pomiędzy poszczególne grupy językowe. Osoba tłumacząca słucha spotkania i tłumaczy szeptem na odpowiedni język. Tak jak tłumaczenie konferencyjne jest to sposób na tłumaczenie symultaniczne.

To **niskobudżetowe** rozwiązanie, wykorzystywane jest często podczas spotkań aktywistycznych. Wymaga ono jednak rozpatrzenia kilku podstawowych aspektów.

Po pierwsze jest to najtrudniejsza metoda dla osoby tłumaczącej i słuchającej spotkania, mówiącej w tym samym czasie bez pomocy kabiny, wzmocnienia czy słuchawek – **często zamiast szeptu, osoba zaczyna mówić podniesionym głosem.**

Akustyka (występujące hałasy w tle) miejsca spotkania jest wyjątkowo ważna. Tak samo, jak bycie realistycznym co do liczby słuchających szeptu osób - im głośniejszy tłumacz/ka musi mówić, tym gorzej słyszy przemawiającą osobę, zagłuszając ją własnym głosem.

Jeśli zdecydujesz się na użycie niskobudżetowej metody szeptania, **zorientuj się, jak wygląda pomieszczenie, jaka jest szacowana liczba osób uczestniczących ile tłumaczy/ek jest dostępnych, jakie są możliwości technologiczne i nagłaśniające itp.** Spróbuj znaleźć własne rozwiązania dla miejsca spotkania, kombinacje i sposoby - bądź kreatywny/a!

Trzeba zaznaczyć, że ten rodzaj interpretacji **może doprowadzić do marginalizacji** niektórych uczestniczek/uczestników. Zwłaszcza gdy mowa o popularnym języku i małej grupie osób siedzącej dookoła osoby tłumaczącej. Dobrze, jak facylitator/ka i/lub publika są świadome dynamiki pracy, by w ten sposób nie spowodować wykluczenia innych osób.

2.3 Tłumaczenie konsekwentne

Tłumaczenie konsekwentne odbywa się wtedy, gdy osoba mówiąca wypowiada jedno lub dwa zdania, po których tłumacz/ka powtarza je w innym języku, zwracając się do wszystkich na sali. Ten rodzaj tłumaczenia jest użyteczny, gdy osoba mówiąca posługuje się językiem mniejszościowym. Tłumaczenie konsekwentne można wykorzystać dla całego wielojęzycznego spotkania, w tych przypadkach, gdy liczba uczestników/uczestniczek powoduje, że metoda szepciana staje się niepraktyczna.

Ma to również wpływ na **równość językową**. Wszystkie osoby w pomieszczeniu słyszą, co jest mówione, w każdym z wykorzystywanych podczas spotkania języków. Jakkolwiek, oznacza to także, że **spotkanie zajmuje podwójną ilość czasu**, jeśli odbywa się w dwóch językach. Zajmie pięć razy więcej czasu, gdy języków jest pięć, itd.

Metoda ta wymaga również znacznej **dyscypliny** od uczestników. Należy zwrócić uwagę, by osoba mówiąca robiła przerwy w wypowiedzi, by umożliwić interpretatorom/kom tłumaczenie wypowiedzianych słów - jak każdy z nas, mają oni/one ograniczony zasób pamięci!

Również osoby uczestniczące nie mogą odpowiadać na to, co zostało powiedziane przed usłyszeniem tłumaczenia. Kiedy temat jest kontrowersyjny, tłumaczenie konsekwentne często kończy się irytującym hałasem, rozmowa zaczyna się toczyć tylko w jednym z języków, dając możliwość uczestniczenia zawężonej grupie osób - która automatycznie dominuje spotkanie.

Tłumaczenie symultaniczne czy konsekwentne zależy również od osób decydujących się na tłumaczenie/interpretację - nie wszyscy są w tym biegli. Dla niektórych osób tłumaczenie symultaniczne jest bardzo trudne. Wymaga dobrego zrozumienia języka i intensywnej koncentracji, by w tym samym czasie słuchać w jednym języku i tłumaczyć na drugi. Niektóre osoby twierdzą natomiast, że tłumaczenie konsekwentne jest dla nich trudniejsze, ponieważ wymaga dobrego zapamiętywania wypowiedzi, by prawidłowo przetłumaczyć je na inny język.

3. Jak wypowiadać się podczas wielojęzycznych spotkań – wskazówki

Mów powoli.

Mów wyraźnie.

Mów głośno!

Upewnij się czy inne osoby cię widzą.

Kiedy widzisz usta mówiącej osoby, dużo łatwiej jest ci zrozumieć treść jej wypowiedzi.

Jeśli to możliwe wstań i upewnij się, że inne osoby (zwłaszcza te interpretujące) mogą widzieć twój twarz.

Myśl o słowach, których używasz.

Kiedy mówisz w swoim pierwszym języku, pamiętaj że słuchające cię osoby mogą nie rozumieć tego języka tak samo dobrze. Jest to szczególnie istotne w przypadku osób, których pierwszym językiem jest angielski. Staraj się używać „międzynarodowego angielskiego”.

*** używaj krótkich zdań,**

*** używaj prostych słów,**

*** unikaj slangu, używaj pełnych nazw, np. instytucji.**

Pamiętaj, aby wyraźnie wymawiać ważne informacje (np. nazwiska, daty, akronimy, miejsca itp.).

Nie przerywaj wypowiedzi innych! Szacunek dla wypowiedzi innych osób jest szczególnie istotny podczas spotkań wielojęzycznych. Kiedy kilka osób zaczyna mówić w tym samym czasie, zrozumienie i przetłumaczenie ich wypowiedzi jest praktycznie niemożliwe.

4. Planowanie warsztatów i spotkań wielojęzycznych – wskazówki

Jakimi językami będziecie się posługiwać?

Zastanów się, jakimi językami posługują się osoby uczestniczące w wydarzeniu, rozważ też kwestie siły i aspekt lokalny (na przykład dyskryminowanie mniejszości językowej).

Przygotowanie przestrzeni

Podczas dyskusji istotne jest, by wszyscy widzieli siebie nawzajem. Szczególnie ważne, by osoby tłumaczące mogły widzieć osoby mówiące.

Odgłosy z zewnątrz

Mogą być dużym problemem w komunikacji, zwłaszcza podczas spotkań odbywających się na zewnątrz, w pobliżu lotniska, szpitali, straży pożarnej, torów kolejowych, itp.. Postaraj się, aby wydarzenie odbyło się w spokojnym miejscu. Jeśli to możliwe unikaj miejsc, w których w tym samym czasie dzieje się wiele innych rzeczy.

Struktura spotkania

Jasna struktura dyskusji lub warsztatu pozwala uczestnikom/uczestniczkom łatwiej podążać za tematem. Kiedy wiadomo, czego dotyczy rozmowa, łatwiej jest ją zrozumieć osobom, które nie posługują się danym językiem bardzo dobrze.

Zapisuj najważniejsze informacje, aby każda osoba mogła je zobaczyć

Rozpisz plan spotkania i pojawiające się w

dyskusji słowa klucze. To pomoże innym nadążać za tokiem rozmowy.

Kiedy planujesz strukturę warsztatu lub spotkania pomyśl o kwestii językowej

Zastanów się na przykład, jak zorganizujesz tłumaczenie, jeśli w trakcie spotkania podzielisz osoby uczestniczące na mniejsze grupy?

Podejmowanie decyzji

Dominacja dyskusji przez osoby, które bez problemu posługują się głównym językiem, jest problemem pojawiającym się na niemal każdym spotkaniu. Dlatego tak ważne jest, by zastanowić się nad siłą tej nierówności w procesie podejmowania decyzji poprzez konsensus, który powinien być otwarty i równy, także pod kątem językowym.

4.1. Szanuj osoby tłumaczące

Wszystkie wskazówki podane w pierwszej części dotyczące tego jak mówić podczas wielojęzycznych spotkań są szczególnie istotne dla osób słuchających tłumaczenia.

Jak możesz pomóc:

Upewnij się, że w spotkaniu bierze udział wystarczająca liczba tłumaczy/ek:

Nie oczekuj, że jedna osoba będzie pracowała nieprzerwanie przez kilka godzin. Doświadczeni tłumacze/ki pracują zwykle parami – zmieniając

się co 20 minut, tak by każda osoba miała czas na odpoczynek. Jeśli pracują same, zaplanuj dla nich przerwy. W przypadku braku odpoczynku jakość tłumaczenia spadnie, co będzie niesprawiedliwe dla osób uczestniczących w spotkaniu, które potrzebują tłumaczenia, by podążać za dyskusją.

Przygotuj materiały:

Daj osobom tłumaczącym kopie różnych materiałów, takich jak plan spotkania, raport z poprzednich spotkań, notatki osób przemawiających, itp.

Przygotuj przestrzeń:

Upewnij się, że osoby interpretujące mają

miejsce, z którego mogą widzieć twarze osób przemawiających.

Współpracujcie:

Włączaj osoby tłumaczące w planowanie i facylitację spotkań oraz w przygotowywanie struktury interpretacyjnej. Wykorzystanie tłumaczenia symultanicznego lub konsekwentnego może zależeć od potrzeb i życzeń osób tłumaczących.

**Pamiętaj, że to bardzo ciężka praca,
tłumacze i tłumaczki to ludzie,
nie maszyny!**

5. Wskazówki dla tłumaczy i tłumaczek

Przed rozpoczęciem sesji:

- Przygotuj długopis i kartkę papieru do notowania.
- Przygotuj wodę. Podczas spotkania będziesz mówić więcej niż ktokolwiek inny.
- Pamiętaj, żeby wcześniej pójść do toalety.
- Przygotuj coś do jedzenia, np. banana, ciastka zbożowe lub orzechy. Tłumaczenie pochłania mnóstwo kalorii!
- Przygotuj materiały. Jeśli masz taką możliwość, zapoznaj się z tematem spotkania, zrób listę nazwisk osób przemawiających, organizacji, użytecznych sformułowań, itp. Dowiedz się, jakie języki będą używane podczas spotkania.

Podczas sesji:

- Rozluźnij się!
- Jesteś wolontariuszem/wolontariuszką i robisz wszystko, co w twojej mocy, a to trudna robota, często w trudnych warunkach.
- Oddychaj głęboko, usiądź wygodnie, unikaj napinania wszystkich mięśni.
- Rób przerwy. Standardowy czas dla doświadczonych tłumaczek/tłumaczy to 20 minut pracy i 20 minut przerwy. Nie myśl, że musisz coś udowodniać: jeśli jesteś zbyt zmęczony/zmęczona po 5 czy 10 minutach zmień się z partnerem/partnerką. Jeśli pracujesz sam/a, nie wahaj się poprosić o kilka minut przerwy, zwłaszcza kiedy z uszu zaczyna ci lecieć para... **Jesteś człowiekiem nie maszyną!**

- Bądź asertywny/asertywna!

Możesz oczekiwać wyrazów solidarności od osób mówiących i publiczności. Niektóre z osób (zwłaszcza nie korzystające z tłumaczenia) mogą potrzebować przypomnienia. Przed spotkaniem poinformuj wszystkich o tym, że jesteś odpowiedzialny/a za tłumaczenie i powiedz, jak mogą ci pomóc.

5.1. Jeśli czegoś nie rozumiesz

:) NIE PANIKUJ! (:

Najważniejsze, aby się nie zablokować i nie stracić koncentracji. Każdy i każda gubi pewne rzeczy.

Jeżeli ludzie mówią za szybko, za długo lub za cicho, przypomnij im, że tłumaczysz. Jeżeli tłumaczysz z kabiny, korzystając ze słuchawek, możesz poprosić kogoś z publiczności o przypomnienie osobie, aby mówiła wolniej i wyraźniej. To kwestia szacunku dla ciebie i osób, które uczestniczą w spotkaniu dzięki twojej interpretacji.

Jeśli tłumaczysz konsekwentnie i nie rozumiesz czegoś, co zostało powiedziane, możesz poprosić o wyjaśnienie. Lepiej jest poprosić o to zanim zaczniesz tłumaczyć, niż zaplątać się w swojej interpretacji.

Nie bądź dla siebie zbyt ostry/ostra: nawet doświadczony osoby miewają gorsze dni...

Ważny aspekt polityczny to fakt, że jesteś w pozycji siły. Nie pozwól, aby twoje własne opinie zmanipulowały komunikat, który tłumaczysz.

5.2. Pracujcie zespołowo

Interpretacja to męczące i stresujące zadanie, podczas wykonywania którego warto przypominać sobie o zachowaniu spokoju i koncentracji. Tym bardziej istotna jest praca zespołowa. Solidarność tłumaczy i tłumaczek z publiką oraz między sobą jest kluczowa, by zadanie to było przyjemnością.

Dobrze jest spotkać się przed rozpoczęciem spotkania i wypracować zasady wzajemnego wsparcia, określić ograniczenia wynikające z udostępnionej przestrzeni, sprzętu, liczby osób tłumaczących, kombinacji językowych, itp.

Jeżeli to możliwe pomagajcie sobie w robieniu notatek i zmieniajcie się podczas interpretacji, kiedy druga osoba potrzebuje przerwy. Ustalcie znak, którym poinformujecie się wzajemnie o potrzebie zmiany.

Kiedy osoba przemawiająca podaje nazwiska lub numery, spisujcie je na kartce, po to, żeby inne osoby tłumaczące mogły skorzystać z tego w razie potrzeby. Jeśli twoja partnerka / twój partner ma problemy ze słowem, które znasz – zapisz je tak, aby mogły/mogli je przeczytać.

Zdecydujcie, kto z was będzie tłumaczyć jako pierwszy/pierwsza: wstęp i nazwiska są często najtrudniejszą częścią. Okazuj szacunek osobom, które tłumaczą razem z tobą. Daj im przestrzeń do nauki i nie zawłaszczaj mikrofonu.

Wymieniaj się doświadczeniami i pomóż innym się uczyć.

Niektóre przemawiające osoby mówią językiem łatwiejszym do tłumaczenia niż inne. Nawet doświadczony tłumaczkę/doświadczony tłumacze mogą mieć problem z akcentem, podczas gdy mniej doświadczony osoby mogą rozumieć osoby mówiące doskonale. Nie stracisz

twarży, prosząc o pomoc, lub wymieniając się mikrofonem. Pamiętaj: są na sali osoby, które potrzebują tłumaczenia, a twoim zadaniem jest ich wsparcie, a nie udowodnienie czegoś. Dlatego wszyscy/wszystkie staramy się facylitować spotkania najlepiej, jak możemy.

5.3. Ćwicz interpretacje

Oprócz tego, że posługujesz się więcej niż jednym językiem, najważniejszym aspektem efektywnej interpretacji jest twoja emocjonalna samokontrola, umiejętność zachowania spokoju i koncentracji oraz jasne myślenie mimo stresu.

Jednakże słuchanie i mówienie w tym samym czasie, zapamiętywanie i powtarzanie długich wypowiedzi, oraz robienie krótkich, lecz użytecznych notatek, nie są czynnościami, które wykonujesz na co dzień. Istnieją pewne gotowe sposoby jak rozwijać te umiejętności, pracując w parach, korzystając z telewizora, radia lub artykułów prasowych.

1. Wsłuchując się w czytany tekst, spis występujące w nim słowa, zaczynające się od A do Z. Potem napisz podsumowanie wysłuchanego tekstu.

2. Słuchaj jednego tekstu, podczas gdy czytać będziesz inny. Następnie podsumuj oba.

3. Ćwiczenie w grupie. Tekst jest czytany na głos całej grupie. Potem powtarzacie go zdanie po zdaniu. Pierwsza osoba powtarza pierwsze zdanie, druga pierwsze i drugie, trzecia pierwsze, drugie i trzecie... aż cały tekst zostanie powtórzony.

4. Czytaj tekst i tłumacz go głośno podczas czytania.

5. Ćwiczenia w parach lub z telewizorem / radiem (Możecie prowadzić to ćwiczenie, stopniując poziom trudności):

- * powtarzając tekst w swoim pierwszym języku,
- * powtarzając tekst w języku obcym,
- * powtarzając, ale PARAFRAZUJĄC w pierwszym języku,
- * powtarzając, ale PARAFRAZUJĄC w języku obcym,
- * interpretując z języka obcego na pierwszy język,
- * interpretując z pierwszego języka na język obcy.

6. Linki i zasoby

Alternatywne Technologie Interpretacyjne

COATI (Hiszpania) : coati@pimienta.org / <https://coati.pimienta.org/>

BLA (Niemcy / Francja): <https://bla.potager.org/>

KLEKTA (Polska) : klekta@riseup.net

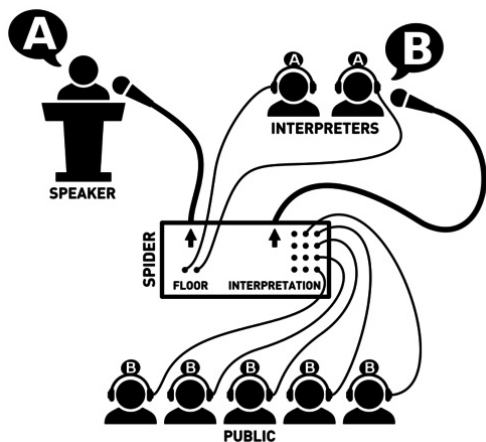
GRAI (Rumunia) : grai@riseup.net

Sieć tłumaczy i tłumaczek

BABELS: to sieć wolontariuszy i wolontariuszek zajmujących się tłumaczeniami i interpretacją. Ich celem jest walka o prawo do włączenia się w dyskusję i wyrażania oraz rozumienia wszystkich osób – włączając te, które nie posługują się językami kolonialnymi.

www.babels.org

Post Scriptum: Spidery w akcji – jak działa sprzęt?

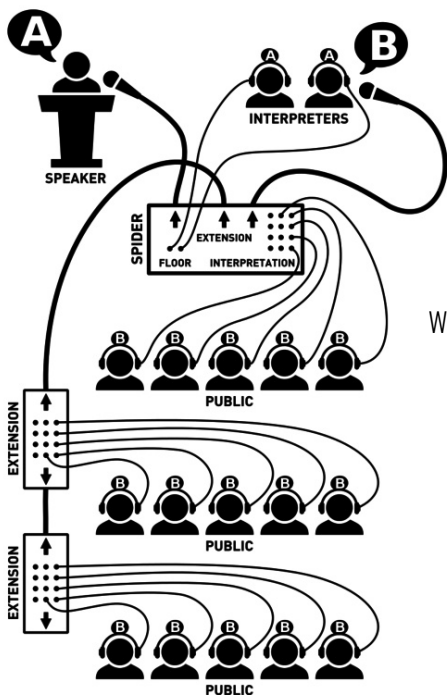
Wersja przy małej grupie uczestniczącej

Spidery to przenośny sprzęt do tłumaczenia spotkań wielojęzycznych, w których udział bierze od 6 do 50 osób (wersja hard – do 90 osób).

1. Prelegent.k.a mówi do mikrofonu, który podłączony jest do części Spidera przeznaczonej dla tłumaczy/tłumaczek.

2. Tłumacze/Tłumaczki słuchają przemówienia przez słuchawki i na bieżąco interpretują wypowiedź na inny język - mówiąc do mikrofonu, który podpięty jest do części Spidera przeznaczonej dla uczestników/uczestniczek.

3. Uczestnicy/Uczestniczki spotkania słuchają tłumaczenia przez słuchawki podpięte do Spidera.

Wersja przy dużej grupie uczestniczącej

Rysunki i szczegółowy opis Spiderów dostępne są na stronie COATI

klekta!

kim
jeśesmy?

Jeśesmy nieformalnym kolektywem, wspomagającym grupy wolnościowe w organizowaniu wydarzeń, które wymagają tłumaczeń w wielu językach. Dostarczamy odpowiednie wyposażenie do przeprowadzenia tłumaczeń symultanicznych (tzw. spidery, wraz z mikrofonami i słuchawkami). Pomagamy również w organizacji tłumaczeń w czasie wydarzenia oraz w aranżacji przestrzeni, tak aby sprzyjała prowadzeniu spotkań w wielu językach.

klekta@riseup.net